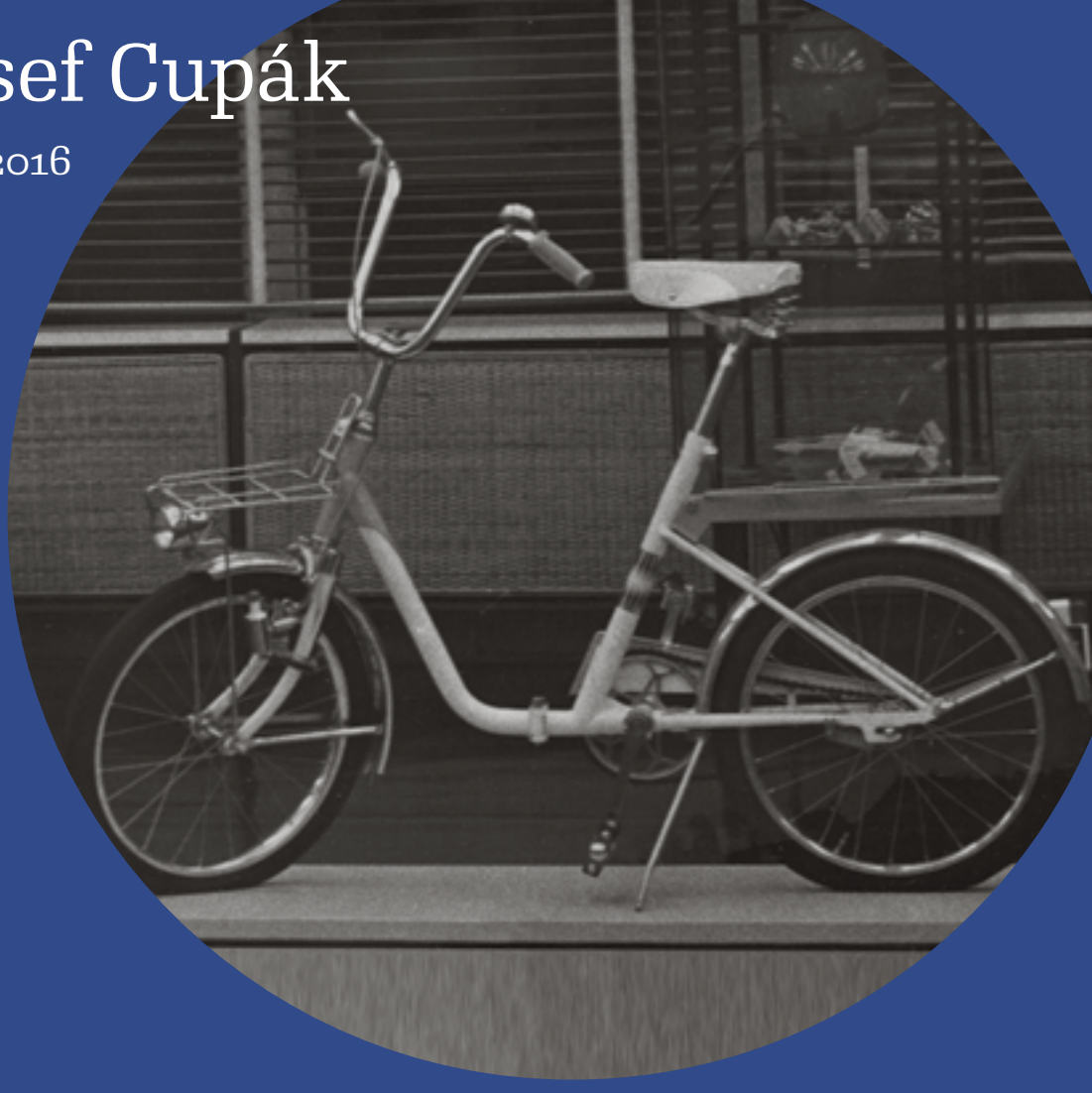
Designér Josef Cupák

18. února – 12. června 2016

GAVUCHEB
Retromuseum

Studenti prof. Zdeňka Kováře při ateliérové tvorbě. Josef Cupák zabrán do práce stojí u stojanu vlevo u zdi. Tato a všechny další publikované fotografie pocházejí ze sbírek Národního technického muzea v Praze.

Josef Cupák

Narozen 14. července 1933 v Horní Suché (okr. Karviná). V letech 1959 až 1964 studoval na Vysoké škole uměleckoprůmyslové v detašovaném ateliéru tvarování strojů a nástrojů v Gottwaldově (dnes Zlín) u prof. Zdeňka Kováře. V pátém ročníku studia začal spolupracovat se Závody V. I. Lenina (Škoda Plzeň), kde dokončoval svou diplomovou práci, návrh šestinápravové elektrické lokomotivy. Po absolutoriu zde také rok působil. S Otakarem Diblíkem spolupracoval na laminátovém čele lokomotivy E 32.

V roce 1965 nastoupil do Favoritu Rokycany, kde se podílel na vývoji konstrukce a tvarování jízdních kol. Už v roce 1966 byla konstrukce i s výtvarníkem přesunuta do ateliéru v Chebu-Hájích, kde vznikala podoba nových kol značky Eska. Zde Cupák působil až do roku 1980. Poté se stal průmyslovým výtvarníkem na volné noze.

V roce 1975 navázal externí spolupráci s n. p. Ergon Praha na tvarování ortopedických pomůcek pro poúrazovou rehabilitaci, řešení vozíků pro tělesně postižené, nemocničních vozíků, francouzských holí a různých ochranných pracovních pomůcek. Pro košické Výrobní družstvo invalidů OBZOR navrhoval od roku 1976 zahradní nábytek a bytové doplňky.

Spolupracoval také s architekty na dotváření interiérů i exteriérů budov (kování, mříže, vývěsní štíty). Společně s uměleckým kovářem Janem Toušlem vytvářeli stylové mříže pro kaple a kostely.

Od roku 1985 po 23 let působil jako učitel na dvou chebských školách – Lidové škole umění (později Základní umělecké škole) a Střední zdravotní škole.

ESKA, n. p. Cheb

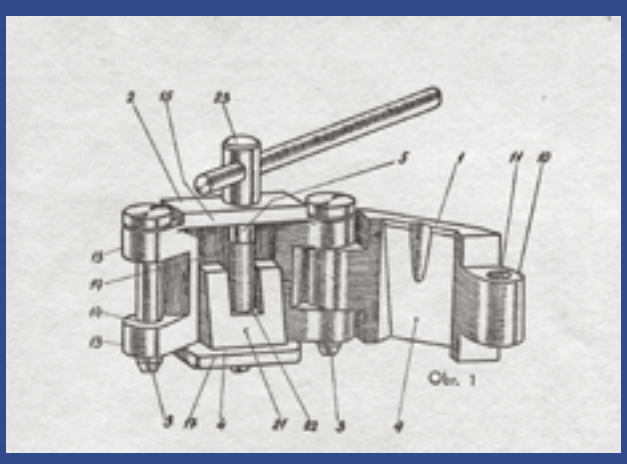
Základní model skládacího jízdního kola vzor E 622 byl rozvíjen a doplňován po celou dobu působení Josefa Cupáka v n.p. ESKA Cheb. Jízdní kolo v té době bylo pojímáno jako dopravní prostředek s možností přepravy nákladu. Návrhy proto zahrnují varianty držáků, nosičů a dalších nezbytných doplňků. Kolo bylo vybráno pro světovou výstavu Expo 67 v Montrealu.

Eska tehdy vyvinula i tandemové skládací kolo o úctyhodných rozměrech – délka 210 cm, šířka 60 cm, výška 90 cm. To mělo samostatný díl vložený mezi přední a zadní část rámu. Řetěz první skládací jednotky byl opatřen krytem. Sériová výroba byla plánovaná na rok 1968, nikdy k ní však nedošlo.

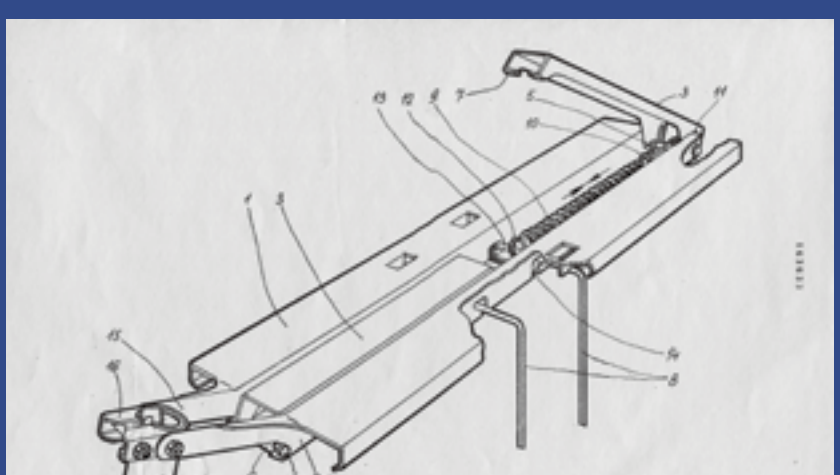
Propagační fotografie skládacího jízdního kola E 622 a prototypu tandemového kola, konec 60. let.

Titulní strana: Skládací jízdní kolo a jeho doplňky, vzor E 622, návrh 1966, realizace od roku 1967, ocelový rám, ESKA, n. p. Cheb. Fotografie z výstavy Československý průmyslový návrh, Gotwaldov (dnes Zlín), 1968.

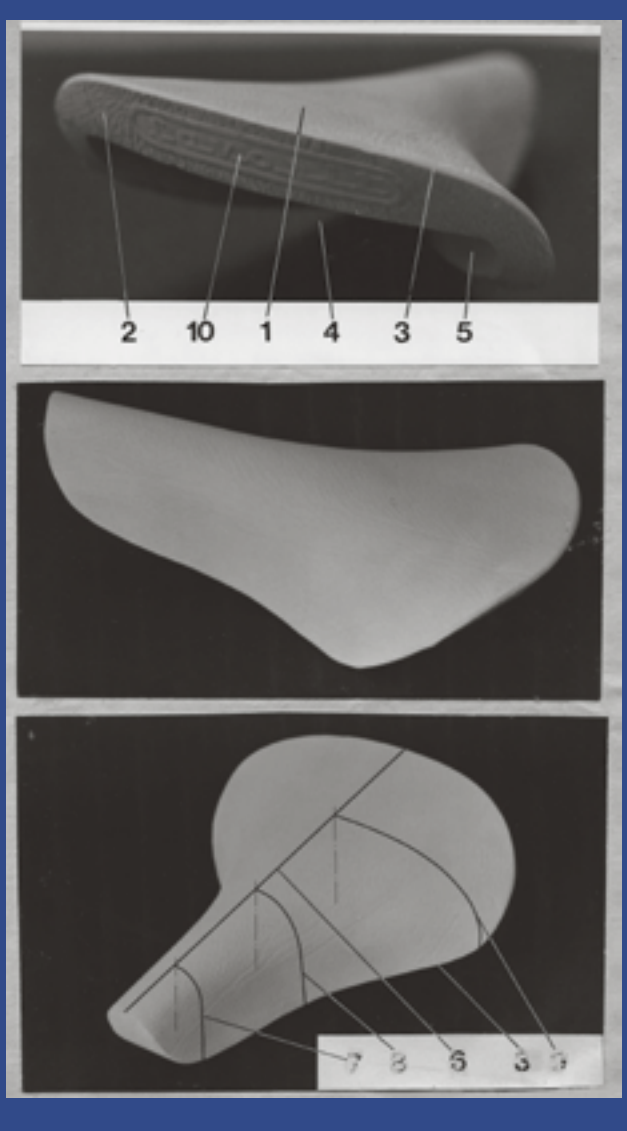

Spojka nosného rámu pro skládací nebo rozebírací jízdní kola, Josef Cupák, Vlastimil Anténe, Vlastimil Bursík, Jiří Věšín, Josef Jung, Patentová listina č. 128401 zapsaná v roce 1968, ESKA, n. p. Cheb.

Úroveň jím navrhovaných modelů Josef Cupák postupně rozvíjel. Ke skládacímu jízdnímu kolu E 622 se váže hned několik patentů podaných mezi léty 1966 až 1973. V počátcích své práce pro Esku se podílel na vynálezu spojky nosného rámu pro skládací či rozebírací jízdní kola. Prohnutý páteřový trubkový rám se spojkou v dolní části rámu dal jízdnímu kolu nejen charakteristický vzhled, ale i originální mechanismus odstraňující nedostatky předchozích spojení – malou univerzálnost a nedostatečnou tuhost při spojení. Dalším návrhem bylo zařízení k usnadnění demontáže řídítek jízdních kol. Na konci 60. let se Cupák s konstruktérem Vlastimilem Bursíkem zabývali návrhy stojánku pro jízdní kola, který by vyhovoval pro všechny velikosti jízdních kol, nebo zjednodušením konstrukce nosiče. Návrhy se postupně realizovaly.

→ Nosič zavazadel, Josef Cupák, Vlastimil Bursík, Patentová přihláška z roku 1973, ESKA, n. p. Cheb.

FAVORIT, n. p. Rokycany

Josef Cupák se podílel také na tvarování komponentů pro jízdní kola Favorit. Navrhl přesmykač, ráfkové brzdy, vidlice v několika variantách, držadla beranů a brzd. Většina návrhů se však nerealizovala. Jednou z výjimek bylo nové sedlo, na jehož vývoji se podílel na konci 70. let. Díky zavedení nové technologie jej mohl navrhnout tak, aby splňovalo nejen požadavky dané konstruktéry, ale bylo i výtvarně působivé. Bylo vyrobeno z hmoty s lehčenou strukturou uvnitř a se ztuženou kompaktní vrstvou na povrchu, opatřenou dezénem připomínajícím přírodní useň.

Na konci 60. let se Cupák s Bursíkem věnovali zlepšení funkčnosti ráfkové brzdy. Společně ještě pracovali na uchycení držáku ruční páky brzdy kol a jednostopých motorových vozidel. Vývojové oddělení pracovalo i na vlastním systému zacvaknutí treter do šlapek. Byl podán i patent, ale výroba nakonec kopírovala zahraniční vzory. Byla to jednodušší cesta k dobrému obchodnímu výsledku.

Sedlo, Josef Cupák, Josef Holda, Jaromír Kosina, Milan Stehlík, Rostislav Šorma, návrh 1976, model, Favorit, n. p. Rokycany.

→ Ráfková brzda, Josef Cupák, Vlastimil Bursík, Vlastimil Anténe, Otto Šaman, návrh 1968–1969, model, Favorit, n. p. Rokycany.

Dětské jízdní kolo Universal, návrh konec 60. let, kov, plast, pro ESKA, n. p. Cheb.

Návrhy dětských jízdních kol provázely Josefa Cupáka po celou dobu jeho aktivního působení. Jako podnikový výtvarník měl vlastní ateliér, ve kterém si odléval sádrové modely a zhotovoval formy jednotlivých dílů k prototypům. Návrhy vždy obsahovaly několik tvarových variant a zahrnovaly i barevné a grafické řešení. Většina z nich ale vznikla pouze v prototypech, které byly testovány jak z hlediska konstrukčních, tak i výtvarných.
Dětské kolo s plastovou kapotáží vzhledově poněkud připomíná motocykl. Plastové kryty ale nebyly samoúčelné, neboť měly zabránit poranění dítěte při pádu na rám kola. Tento model nebyl realizován.

Dětská jízdní kola 12“ (později označované Liberta) a 16“ byla zapsána do rejstříku průmyslových vzorů v roce 1980. Nové dětské jízdní kolo využívající tyto průmyslové vzory se mělo v roce 1981 začít vyrábět v Továrně dětských vozidel n. p. Mělník, nikdy k tomu však nedošlo.

→ Dětské jízdní kolo 12“ Liberta, Josef Cupák, Milan Stehlík, Josef Müller, Rostislav Šorma, návrh 1978, prototyp, pro JAWA, n. p., Výzkumně vývojový závod Praha.

N. p. Továrna dětských vozidel Mělník

Po odchodu z n. p. ESKA Cheb v roce 1980 Cupák navázal spolupráci s n. p. Továrna dětských vozidel Mělník, pro který vytvořil tvarovou studii jízdního kola pro děti od 3 do 5 let ve třech verzích. Dva návrhy lišící se barevným provedením a upevněním zadní sedlové trubky mají shodně tvarovaná řídítka do zespodu otevřeného oválu pro dvě polohy držení: rychlejší, sportovnější jízdu nebo pro pomalejší a komfortnější vzpřímený posed. Třetí návrh byl v rámové části konstrukčně shodný. Řídítka tvarovaná do elipsy byla otočená vzhůru, opět s možností dvojího uchopení. Návrhy nebyly realizovány.

Tvarová studie jízdního kola pro děti od 3 do 5 let, návrh 1980, model 1:2, dřevo, kov, pro Továrnu dětských vozidel, n. p. Mělník.

Ergon, n. p. Praha

Vycházkovou hůl navrhl Cupák v roce 1979 pro závod Ergon Praha. Jde o pátou z pěti navržených variant. Rukojeť hole je řešena pro různé způsoby držení. Je tvarována pro větší mužskou dlaň, čemuž odpovídají její rozměr a průřez. Zobcovitý výběžek není samoúčelný, neboť slouží jako zarážka pro prsty nebo případně pro zavěšení na zápěstí.

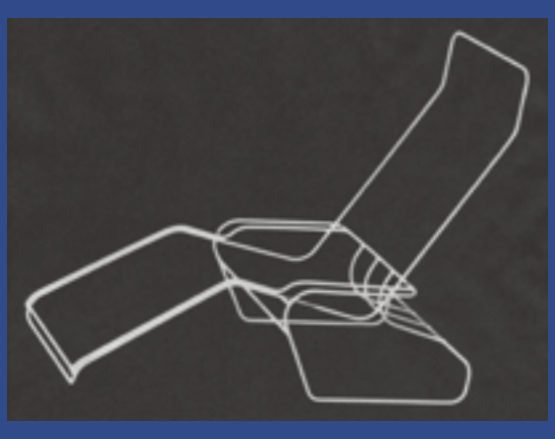
Vycházkové hole, 1979, modely, Ergon, n.p. Praha.

Ochranná kukla pro práci v agresivním prostředí, 2. polovina 70. let, model, Ergon, n. p. Praha.

Výrobní družstvo OBZOR v Košicích

V 2. polovině 70. let 20. století Cupák spolupracoval s Výrobním družstvem OBZOR v Košicích. Vytvořil návrhy doplňkového nábytku pro byty, kanceláře, vstupní haly nebo různé společenské místnosti. Dochovalo se osvědčení o průmyslovém vzoru na návrh květinového stolku z roku 1984. Barva kovového rámu je černá nebo bílá s vloženou dýhovanou deskou. Z počátku 80. let se ještě dochovala korespondence s výrobním družstvem ohledně zapsání průmyslových vzorů na nové tvarové řešení zahradní stoličky s výpletem a dětské stoličky s výpletem. Oba návrhy byly realizovány. Návrhy zahradního a doplňkového nábytku mají tvarovou i materiálovou originalitu, která především vychází z funkce předmětu. Kovová konstrukce zahradního křesla měla být vyplněna výpletem z PVC pro snadnou údržbu a odolnost vůči povětrnostním vlivům.

Zahradní nábytek, návrh 1979–1980, kov, PVC, Výrobní družstvo OBZOR v Košicích.

Vstupní mříže pro Československou spořitelnu v Chebu, návrh 1980, kov.

Vývěsní štít pro obchod s upomínkovými předměty v Chebu, návrh 1980, kov.

Designér Josef Cupák

Retromuseum / Nad schody
18. února – 12. června 2016
Kurátorka: Zuzana Sajtáková
Otevírací doba: út–ne, 10.00–17.00

Retromuseum Cheb, pobočka Galerie výtvarného umění v Chebu
náměstí Krále Jiřího z Poděbrad 17, Cheb, www.retromuseum.cz

Galerie výtvarného umění v Chebu
příspěvková organizace Karlovarského kraje
náměstí Krále Jiřího z Poděbrad 16, 350 02 Cheb
T: +420 354 422 450, info@gavu.cz, www.gavu.cz

Výstavní program GAVU Cheb je podpořen z grantového programu MK ČR.
V roce 2016 vydala Galerie výtvarného umění v Chebu. Text Zuzana Sajtáková, grafika Kolář & Kutálek, tisk Dragon Press, s. r. o., náklad 1 000 ks.